

Handvat voor het ontwerpen van: een les WO

1. Doelen kiezen

Doelgericht werken

Binnen de lessen wereldoriëntatie ligt de nadruk op het aanleren van kaders, inzichten en vaardigheden. De **leerplandoelen** geven per graad aan welke kaders, inzichten en vaardigheden verworven moeten zijn.

Om je W.O.-lessen vanuit zo'n kader of inzicht op te bouwen, ga je een inhoudelijk accent leggen. Je bepaalt wat je aan het einde van de les de kinderen bijgebracht wil hebben. Je formuleert een **algemene doelstelling** voor je les en situeert deze in het leerplan.

Elke inhoud, vaardigheid en activiteit die je in je les voorziet om je algemene doelstelling te bereiken, wordt vertaald in een **concrete doelstelling**.

Zo zal een les over 'de kat' niet echt gaan over de specifieke kenmerken van de kat (snorharen, vacht, klauwen, etc.) maar over hoe dieren aangepast zijn aan overleven in de natuur of hoe men zorg kan dragen voor levende wezens. (cfr. Leerplan W.O.). De kenmerken van de kat worden vanuit dat perspectief behandeld.

Multiperspectiviteit

Het leerplan is opgedeeld in verschillende domeinen (levensonderhoud, techniek, natuur, etc.) maar die zijn niet bedoeld als 'vakken' op zich. Eender welke concrete situatie/object kan langs meerdere invalshoeken benaderd worden. Zo leert het kind de genuanceerde en complexe aard van de realiteit ontdekken, *en* wordt ingespeeld op de natuurlijke exploratiedrang van kinderen, die nog niet in 'vakjes' ingedeeld is. Om hierbij aan te sluiten is het wenselijk dat je **meerdere WO-domeinen in een les** aan bod laat komen en dus **doelen uit verschillende bestaansdimensies**, tenzij dit niet mogelijk of zinvol is.

Als kinderen leren over de opengebroken speelplaats, is het wenselijk om niet alleen de machines te onderzoeken, maar ook de werklui die ermee aan de slag gaan, welke kleren zij dragen, hoe zij onderling functioneren etc.

2. Lesverloop

AANKNOPING

- sfeerscheppen – motivatie
- oriëntering en aanknopen

KERN: VAN WAARNEMING TOT INZICHT / BESLUIT

- waarnemingsmoment (1)
- denk -en ordeningsmoment (2)
- verwerkingsfase (3)

SLOT

- creatief moment, overgang volgende les, quizje, herhalingsmoment, belevingsmoment...

Zelf leren & exploreren

Goed waarnemen veronderstelt een explorerende grondhouding van leerkracht en leerling.

De explorerende grondhouding van het kind staat centraal in de didactiek van Wereldoriëntatie. Dit wil zeggen dat het kind in staat gesteld wordt, en aangemoedigd wordt om *zelf* de werkelijkheid te gaan onderzoeken. Het is niet zozeer je taak als leerkracht om de leerling te vertellen hoe de realiteit in elkaar zit, maar wel om situaties te creëren, aangepast aan het ontwikkelingsniveau van het individuele kind, waaruit het de inhouden zelf kan ontdekken.

Als leerkracht neem je zelf eerst het materiaal waar dat je wil gebruiken in de klas. Bij een goede waarneming zullen er vragen rijzen over het hoe of waarom van bepaalde kenmerken. Je gaat op zoek naar de antwoorden op je eigen vragen.

Bijvoorbeeld is het niet zinvol om kinderen eerst een lange lijst van materialen voor te leggen, met de vermelding 'drijft / drijft niet' en hen vervolgens daarmee aan de slag te laten gaan. Wel mag het kind zelf, met behulp van concrete materialen en een emmer water, deze eigenschappen ontdekken en zullen die ontdekkingen in een latere fase klassikaal verwerkt worden.

Deze exploratie vormt **de kern van je instructie** om zo, op inductieve wijze, het kind zelfstandig tot inzichten te laten komen. In een latere, verwerkende, fase kan je deze waarnemingen tot conclusie brengen, en verankeren.

(1) Het waarnemingsmoment

Wereldoriëntatie vertrekt steeds vanuit de realiteit. Dus niet de handboeken maar de wereld en het kind zijn het uitgangspunt!

Die realiteit is zo concreet mogelijk. Alleen als deze niet *echt* voorhanden zijn (bijvoorbeeld in een les over de piramides in Egypte) kan je overschakelen op modellen, prenten, filmpjes... Handboeken kunnen een rol spelen in het uitvoeren van een les W.O., maar nooit ter vervanging van concrete materialen/situaties.

In een les rond afval sorteren werk je met echte materialen tijdens het waarnemingsmoment: PMD, restafval, papier... Pas in het denk- en ordeningsmoment en de verwerking kunnen prenten en teksten en dus handboek en werkblaadjes worden gebruikt.

In deze fase zorg je ervoor dat **de leerlingen doelgericht kunnen waarnemen en beschrijven**. Wat zijn *relevante* kenmerken/eigenschappen die door de leerlingen waargenomen worden? Hoe kan je de kinderen zelf laten exploreren? Wat zijn de meest werkelijkheidsnabije leermiddelen die je kan waarnemen om je doelen te bereiken? Welke vragen en/of opdrachten formuleer je om kinderen te laten exploreren, te laten waarnemen? Welke hulpmiddelen die het waarnemen ondersteunen/verdiepen voorzie je, hoe integreer je daarin de visuele ondersteuning? Welke groeperingsvorm gebruik je het best om de leerlingen optimaal kansen te bieden om waar te nemen?

(2) Het denk- en ordeningsmoment

In deze fase **bouw je samen met de leerlingen een inzicht op, kom je samen tot een besluit**. Je noteert de inzichten/begrippen die je wil aanbrengen die voortkomen uit de waarnemingen. Welke vragen stel je om tot inzichten/besluit(en) te komen? Op welke manier ondersteun je visueel (bv een bordschema dat je nu aanvult) het denken van de kinderen?

(3) De verwerkingsfase

In deze fase zet je de inhouden vast en pas je de inzichten eventueel toe in een andere context. Hier komt geen nieuwe inhoud meer aan bod. Welke werkvorm is het meest aangewezen om de doelen vast te zetten? Dit kan een creatieve vorm zijn maar ook een syntheseblad.

Het kan dat het zinvol is om *verschillende cycli* van ervaringsmomenten, denk- en ordeningsmoment en verwerkingsmoment te doorlopen tijdens een langere les.